

REALISTIK RANGTASVIRNING MAQSAD VA VAZIFALARI

Muxamadkodir Tadjimadovich Yunusaliyev

Fargʻona davlat universiteti katta oʻqituvchisi,

qodirjon060858@gmail.com

+998 93 642 24 43

ANNOTATSIYA

Davlat taʼlim standarti boʻyicha, talabalar naturadan realistik yoʻnalishda rasm chizish qoidalarini oʻrganar ekanlar, ular realistik yoʻnalishni maʼzmuni hamda uni tasviriy sanʼatning tarixiy jarayonida paydo boʻlishidagi omillar va sabablarini shuningdek realistik sanʼatning maqsad va vazifalari haqida maʼlum bir oʻziga hos konkret tushunchaga ega boʻlishlari shart. Chunki realistik yoʻnalishdagi rangtasvirning oʻziga hos ishlash qonun qoidalari mavjud boʻlib, undagi qoidalarni talabalar aniq tushungan holda puxta oʻzlashtirishlari kerak boʻladi. Aks holda talabalar klassitsizm bilan romantizm, akademizm bilan naturalizm yoʻnalishlari tamoyilidagi asosiy jihatlarini bir-biriga nisbatan farqlamasdan turib realistik rangtasvirni mohiyatiga tushunib yetolmaydilar. Shunday ekan yuqorida keltirilgan ushbu yoʻnalish oqimlarida ishlangan tasviriy sanʼat asarlarining bir-biridan farqlash talabalar uchun dolzarb masaladir. Quyidagi ushbu maqolada tasviriy sanʼatning tarixiy jarayonida, klassitsizm, akademizm, naturalizm, romantizm va impressionizm yoʻnalishlari tamoyillaridagi tafovutlari va ularga nisbatan realistik yoʻnalishning asosiy farq qiluvchi jihati boʻlgan qoidalari asosiga qaratilgan maqsad va vazifasining maʼzmuni hamda oʻziga hos hususiyatlari yuzasidan muammoli vaziyat yechimlari tahlili berilgan.

Kalit soʻzlar: *Klassitsizm, naturalizm, akademizm, romantizm, impressio-nizm, realizm, yoʻnalish, janr, oqim, estetik, badiiy pozitsiya, antik davr, yangi burilish, ilgʻor jamoatchilik kayfiyati, milliy madaniyat, milliy adabiyot, Barbizon maktabi, fazoviy perspektiva, plastik anatomiya.*

АННОТАЦИЯ

Согласно государственному образовательному стандарту, изучая правила рисования с натуры в реалистическом направлении, учащиеся будут понимать содержание реалистического направления, а также факторы и причины его возникновения в историческом процессе изобразительного искусства, а также будучи реалистичными, они должны иметь конкретное понимание целей и задач искусства. Существуют определенные правила реалистической живописи, и учащиеся должны усвоить их с четким пониманием. В противном случае учащиеся не смогут понять сущность реалистической живописи, не

выделив основные стороны классицизма и романтизма, академизма и натурализма. Поэтому перед студентами остро стоит вопрос разграничения произведений изобразительного искусства, созданных в потоках вышеуказанных направлений. В данной статье дается анализ различных сторон классицизма, натурализма, академизма, романтизма и импрессионизма в историческом процессе изобразительного искусства и основная цель и задача реализма по отношению к ним, а также варианты решения проблемной ситуации.

Ключевые слова: Классицизм, натурализм, академизм, романтизм, импрессионизм, реализм, направление, эстетика, художественная позиция, античность, жанр, течение, новый поворот, передовые общественные настроения, национальная культура, национальная литература, барбизонская школа, пространственная перспектива, пластическая анатомия.

ABSTRACT

According to the state educational standard, by studying the rules of drawing from life in a realistic direction, students will understand the content of the realistic direction, as well as the factors and reasons for its emergence in the historical process of fine art, and also being realistic, they must have a specific understanding of the goals and objectives of art. There are certain rules of realistic painting and students must learn them with a clear understanding. Otherwise, students will not be able to understand the essence of realistic painting without highlighting the main aspects of classicism and romanticism, academicism and naturalism. Therefore, students are faced with the acute issue of distinguishing between works of fine art created in the streams of the above directions. This article provides an analysis of the various aspects of classicism, naturalism, academicism, romanticism and impressionism in the historical process of fine art and the main goal and task of realism in relation to them, as well as options for solving the problem situation.

Key words: *Classicism, naturalism, academicism, romanticism, impressionism, realism, direction, aesthetics, artistic position, genre, flow, antiquity, new turn, advanced social sentiments, national culture, national literature, Barbizon school, spatial perspective, plastic anatomy.*

KIRISH

Realistik rangtasvir obyektiv voqelikni tabiiy va tipiklik belgilarini haqqoniy aks ettirishni o‘zining asosiy maqsadi qilib qo‘ygan yo‘nalishdir.

Realizm – bu estetik va badiiy pozitsiya bo‘lib, unga ko‘ra san‘atning vazifasi haqiqatni iloji boricha aniq va ob‘ektiv tasvirlashdir. Biroq shu bilan birga, voqelik va

***N. Pussen "Vaqt musiqasiga raqs"
1636.(klassitsizm)***

voqelikning falsafiy tushunchalarini haqqoniy va shunga mos ravishda san‘atdagi realizm va naturalizm tushunchalarini farqlash zarur. Tasviriy san‘at rivojida, asosan rang-tasvirda realizm ijodiy yo‘nalish sifatida klassitsizm, romantizm va akademizmning yetakchi rolini buzib, rad etdi.

Klassitsizm so‘zi lotinchadan olingan bo‘lib XVII-XVIII asrlar Yevropa san‘atida «namunali» badiiy yo‘nalish bo‘lib, qadimiy antik davr klassiklarning

ideallariga qaratilgan. Bunga Nikola Pussenning 1636-yillarda ishlagan «Vaqt musiqasiga raqs» nomli asarini misol keltirishimiz mumkin. Akademizm XVI-XIX asrlarda san‘at akademiyalarida rivojlangan Yevropa san‘atidagi yo‘nalish bo‘lib, u mumtoz san‘atning tashqi ko‘rinishlariga dogmatik

**Frensis Kots. «Ayol» portreti 1768y.
(akadevizm)**

**E.Preyer. «Natyurvort» 1873
y.(naturalizm)**

amal qilishga asoslanadi. Akade-miklik badiiy ta'limni tizimlash-tirishga hamda klassik an'analarni mustahkamlashga hal qiluvchi ta'sir ko'rsatdi, u "abadiy" qonunlar va qoidalar tizimi deb hisobladi. Akademizm yo'nalishi-ning e'tiborga loyiq bo'lgan jihatlarini Frensis Kotsning 1768-yillarda ishlagan «Ayol portreti» nomli asarida ko'rishimiz mumkin.

Naturalizm keng ma'noda: voqelikni ko'rinishidagi barcha tafsilotlarni to'liq va mutlaqo aniq aks ettirish tendensiyasidir. Tasviriy san'atda bu tendentsiya doimiy ravishda namoyon bo'lib, vaqti-vaqti bilan muay-yan tarixiy yo'nalishlar, oqim-lar, maktablar, alohida ustalar-ning ijodiy uslublari va usullarida shakllandi.

Naturalizm yo'nalishining xarakterli jihatini nemis naturalist rassomi E.Preyer tomonidan 1873-yilda yozilgan natyurmortda ko'rishimiz mumkin. Natyurmortdagi narsalarni tabiiy ko'rinishini yuqori aniqlikda ko'chi-rilgan, hatto qo'nib turgan pashsha ham nazardan chetda qolmagan.

Romantizm va realizm haqida so'z yuritishdan avval quyidagi to'rtinchi va beshinchi rasmlarda tasvirlangan «Eman daraxtlari» nomli bitta manzarani ikki

buyuk rus rassomlari tomonidan turli vaqtlarda ikki hil yo‘nalishda tasvirlangan. Biri haqiqiy romantizm yo‘nalishi vakili Arxip Kuindji [1-44], ikkinchisi realizm

**A.Kuindji «Eman daraxtlari» 1905 y.
(romantizm)**

**I.Shishkin. «Eman daraxtlari» 1886
yil.(realizm)**

**«Etretadagi qoyalar» 1869 y.G.Kurbet
(realizm)**

yo‘nalishi-ning yirik namoyon-dasi buyuk o‘rmonlar kuychisi Ivan Shishkin tomonidan tasvir-langan bo‘lib, u uchun borliqni haqiqiy ko‘rinishini real tarzda tasvirlash muhim bo‘lgan va unga erishgan [2-45]. Bu ikki asarni bir-biriga taqqoslaganda romantizm bilan realizm yonalishlari qoidalarini yaqqol sezish mumkin.

Romantizm XVIII asr oxiri XIX asrning birinchi yarmida Evropa va Amerika madaniyatidagi g‘oyaviy-badiiy yo‘nalish bo‘lib, shaxsning ma’naviy va ijodiy hayotining ichki his tuyg‘ularini tasdiqlovchi, kuchli ehtirolarga boy xarakterlarni ruhiy holatini hamda tabiat manzaralarini shifobaxsh ekanligiga ishora beruvchi ertaknamo ekzotik tarzda tasvirlash. U inson faoliyatining turli sohalariga tarqaldi. XVIII asrda haqiqatda emas, balki kitoblarda mavjud bo‘lgan g‘alati, chiroyli va mavjud bo‘lgan hamma narsa romantik deb atalgan. XIX asrning boshlarida

romantizm klassitsizm va akademizmga qarama-qarshi bo‘lgan yangi yo‘nalishning belgisiga aylandi.

Realizm XIX asr boshlarida romantizm tubida shakllana boshladi. Bu yangi burilish ilg'or jamoatchilik kayfiyati va millatlar, milliy madaniyatlar

*K. Mone. 1886 y. Avtoportret.
(impressionizm)*

shakllanishining kuchayishi, etnik tarix va madaniyatga, birinchi navbatda, milliy adabiyotga qiziqish bilan bog'liq edi. Rangtasvirda "realism" atamasining paydo bo'lishi odatda fransuz rassomi Gustav Kurbetning (1819-1877) ishi bilan bog'liq bo'lib, u 1855-yilda Parijda maxsus yaratilgan "Realizm pavilyonida" shaxsiy ko'rgazmasini ochgan, garchi undan oldin bo'lsa ham. Barbizon maktabining rassomlari realistik tarzda ishladilar (Teodor Russo, Jan-Fransua Millet, Jyul Breton). 18-asrning 70-yillarida realizm ikki asosiy yo'nalishga bo'lingan - akademik san'atdagi naturalizm va impressionizm, ularning vakillari dastlab o'zlarini naturalistlar deb atashgan.

MUHOKAMA

Realizm – bu tomoshabinni hayratda qoldirish darajasida batafsil, fotografik aniqlikda bajarilgan san'at asaridir.

Impressionizm – (*fransuzcha impression so'zidan olingan bo'lib – taassurot demakdir*) – bu oqimdagi rassomlarining vazifasi havo muhitidagi tabiat ko'rinishini, o'zlarining hissiyotlari orqali tomoshabinga etkazishdir. Bu oqim 1860-yillarda boshlanib, 1874-yilda birinchi marta Parijda «impressionistlar» ko'rgazmasini tashkil qildilar [3-12]. Bu ko'rgazmada Klod Mone, Pyer Ogyust Renuar, Edgar Dega, Eduard Mane, Alfred Sisley, Kamil Pissarro kabi Fransuz impressionist rassomlarining ijodiy asarlari joy olgan edi. 1870 yillardan realistik oqim Rossiya o'lkalariga yoyila boshladi va u yerda realistic rangtasvir misli ko'rilmagan darajada rivojlandi. A.K.Savrasov, I.K.Ayvazovskiy I.E.Repin, V.I. Surikov, V.A.Serov, I.I.Levitan, I.I.Shishkin, K.P. Bryullov va hoko-zo shu kabi bir qator rus rassomlari o'zlarining ijodlari bilan realizm san'atini yanada boyitdilar. Pavel Benkov, Nikolayev Aleksandr (taxallusi usta Mo'min) kabi bir qator rus realistic oqimi rassomlarining 1930-yillardan O'zbekistonga kelib ijod qilishi U.Tansikboyev, Ch.Ahmarov, R.Ahmedov, N.Abdullayev, S.Abdullayev, N.Qo'ziboyev kabi o'zbek

rassomlari kabi keksa avlod vakillarining shakllanishiga turtki bo'ldi. Ular o'zbek realistik san'atini rivojlanishiga muhim poydevor vazifasini o'tadilar.

NATIJARLAR

Davr talabi darajasidagi pedagog rassomlarni tayyorlashda realistik san'atning asosiy vazifasi shundan iboratki borliqni haqqoniy tasvirlashda realizmning asosi bo'lgan perspektiva va plastik anatomiya fanlari qonuniyatlari asosiga tayanadilar. Busiz zamonaviy davr talabidagi kadrlarni tayyorlashning iloji yo'q. Chunki kelajak avlodni tafakkurida estetik ong va ijodiy salohiyatni shakllantirishda realizmning asoslari muhim ro'l o'ynaydi.

XULOSA

Shuning uchun ham davlat ta'lim standarti talablarida berilgan amaliy dars mashg'ulotlarini realizmning asoslariga tayangan holda, bosqichma-bosqich qoidalar asosida bajarish nazarda tutilgan.

ASOSIY ADABIYOTLAR (REFERENCES):

1. Виталий Манин. «ИВАН ШИШКИН». Издательство «Белый город». г. Москва. 2004 г. 44 – 48.
2. TolipovN., AbdirasilovS., OripovaN. «RANGTASVIR» (2-qism). O'quv qo'llanma, Toshkent., 2003. TDPU –B. 5–19.
3. В. А. Кулаков. «КЛЮД МОНЕ». Издательство «Изобразительное искусство». г. Москва. 1989 г. 5 –12.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Юнусалиев, М., Мадаминов, Н., & Мамуров, А. (2022). МЕТОДИКА РАБОТЫ НАД РИСОВАНИЕМ НАТЮРМОРТА. *Research Focus*, 1(2), 326-332.
2. Soliyev, O. R. (2022). TASVIRNING ASARGA AYLANISHIDAGI MUHIM OMILLAR. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 61-64.
3. Yunusaliyev, M. T., & Sulaymonova, S. B. (2022). AKVAREL TEXNIKASIDA YORUG'LIK VA RANG MUNOSABATLARIDA RANGLAR GAMMASINING AHAMIYATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 850-857.
4. Sohibov, R. (2023). RANGLARNING ASOSIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING AMALIY SAN'ATDA QO'LLANILISHI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(7), 74-80.
5. Yunusaliyev, M. T., & Sulaymonova, S. B. (2022). QALAMTASVIRDA PERSPEKTIVANING AHAMIYATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 1039-1044.

6. Yunusaliev, M. (2023). THE VALUE OF WATERCOLOR AND GOUACHE MATERIAL IN THE TECHNIQUE OF WATER-BASED PAINT. *Science and innovation*, 2(C9), 5-10.
7. Madaminov, N. M., Yunusaliyev, M. T., & Mamurov, A. A. (2022). TASVIRIY SAN'ATDA RANGLAR GARMONIYASI (ЦВЕТОТЕРАПИЯ) ORQALI INSONLARNI DAVOLASHNING O'ZIGA XOSLIGI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 1265-1272.
8. Курбанова, Б. М., Юнусалиев, М., & Арзиева, Н. (2022). ОСОБЕННОСТИ ТЕХНИКИ: АКВАРЕЛЬ, МАСЛО И ГУАШЬ. *Research Focus*, 1(2), 319-325.
9. Курбанова, Б. М. (2022). ТВОРЧЕСКИЕ СПОСОБНОСТИ СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО СОЗДАНИЮ ПОРТРЕТА. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 1051-1057.
10. Yuldashev, I. T., & Axmedova, N. E. (2022). DEKORATIV KOMPOZITSIYALARNI BAJARISHDA RANG MUNOSABATLARIDAGI O'ZARO UYG'UNLIK. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 989-995.
11. Arziyeva, N., & Dodoboyev, A. (2022). TASVIRIY SAN'AT VOSITASIDA O'QUVCHILARINING BADIY VA IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 996-1002.
12. A'Zamjonov, A., & Hamdamov, K. H. (2022). TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARI MAZMUNI-INING DAVLAT TA'LIM STANDARTLARI BILAN BOG'LIQLIGI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 71-77.
13. Sulaymanova, S. (2023). ЗНАЧЕНИЕ ПЕРСПЕКТИВЫ В ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМ ИСКУССТВЕ И ОСОБЕННОСТИ ЕЕ ПРИМЕНЕНИЯ. *Farg'ona davlat universiteti ilmiy jurnali*, (1), 75-79.
14. Sulaymanova, S. (2022). TALABALAR RANGTASVIR VA QALAMTASVIR FALARIDAN TOPSHIRIQLARNI MUSTAQIL BAJARISHDA PERSPEKTIVAGA RIOYA QILISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHDA PEDAGOGIK TALABLAR. *Science and innovation*, 1(B8), 1559-1564.
15. Sulaymanova, S. (2023). TASVIRIY SAN'AT FANLARIDA PERSPEKTIVANING MUHIM AHAMIYATI VA UNING QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI. *Scientific journal of the Fergana State University*, (1), 16-16.

16. Ozodbek, S., Muhammadjon, O. R., & Sevaraxon, S. (2022). MARKAZIY OSIYO XALQLARI TASVIRIY SAN'AT TARIXINING FANDAGI O'RNINI. *Research Focus*, 1(2), 259-263.
17. Yunusaliyev, M. T., & Sulaymonova, S. B. (2022). AKVAREL TEXNIKASIDA YORUG'LIK VA RANG MUNOSABATLARIDA RANGLAR GAMMASINING AHAMIYATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 850-857.
18. Sadikovna, S. G., Kurbonova, B., Akhmedova, N., & Sulaymanova, S. (2020). FUNDAMENTALS OF PROFESSIONALISM DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF PRACTICAL EXERCISES ON FORMING THE SKILLS AND.
19. Sulaymanova, S. B. Q. (2022). BADIY YO'NALISHDAGI OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TASVIRIY SAN'ATDA PERSPEKTIVAGA RIOYA QILISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK NAZARIYA VA TA'LIM AMALIYOTIDAGI TAHLILI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 16-23.
20. Sulaymonova, S. B. Q. (2021). TASVIRIY SAN'AT ORQALI DUNYO SIVILIZATSIYASINI O'RGANISH OMILLARI. *Academic research in educational sciences*, 2(6), 730-735.